

ابن سینا

محور آثار پزشکی جهان

پژوهش و ترجمه:

محمد تقی سرمدی - ناصر پویان

تهران ۱۳۸۷

فهرست

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۱۱	پیش‌گفتار
۱۳	فصل اول: ابوعلی سینا دایرةالمعارف زنده!
۲۱	فصل دوم: درمانهای افسانه‌ای ابوعلی سینا
۲۱	حکایت اول در باب درمان بیمار عشق
۲۴	حکایت دوم در باب درمان بیمار مالیخولیایی
۲۵	حکایت سوم
۲۶	حکایت چهارم
۲۶	حکایت پنجم
۲۷	حکایت ششم
۲۷	حکایت هفتم
۳۳	فصل سوم: اشعار فارسی، اشعار عربی، واژگان پارسی، و نمونه خط ابن سینا
۳۳	الف. اشعار پارسی
۳۶	ب. اشعار عربی ابن سینا
۳۹	ابن سینا و لغات پارسی
۴۳	نمونه خط ابن سینا
۴۵	فصل چهارم: معاصران، شاگردان، اخلاق و صفات، و مذهب ابوعلی سینا
۴۵	گروه اول
۴۶	گروه دوم
۴۷	گروه سوم
۴۸	شاگردان ابن سینا

۵۰	اخلاق و صفات و مذهب بوعلی
۵۵	فصل پنجم: چند داستان درباره ابن سینا
۵۵	حس شنوایی قوی ابوعلی سینا
۵۶	قدرت یادگیری ابن سینا
۵۷	ابوسعید ابوالخیر و ابوعلی سینا
۵۸	کشف استعداد
۵۸	بهمنیار و بوعلی
۵۹	گریه بوعلی
۶۰	ابن سینا و ابن مسکویه
۶۰	ابن سینا و شیخ ابوالحسن خرقانی
۶۱	بوعلی و مرد کناس
۶۳	فصل ششم: ابوعلی سینا در «تاریخ تمدن» ویل دورانت، و تاریخ...
۷۰	ابوعلی سینا در تاریخ پزشکی و دامپزشکی ایران
۷۵	تألیفات ابن سینا
۷۶	آثار فارسی ابن سینا
۷۸	سیری در کتاب قانون ابوعلی سینا
۸۱	فصل هفتم: ابوعلی سینا، در تاریخ پزشکی ایران و سرزمینهای خلافت شرقی
۹۵	فصل هشتم: ابوعلی سینا در تاریخ طب در ایران پس از اسلام
۹۷	تحصیل علوم و استادان شیخ
۱۰۰	دوران پس از تحصیل
۱۰۹	تاریخ وفات شیخ
۱۰۹	محل وفات و مدفن شیخ
۱۱۰	دانشنامه علایی
۱۱۱	فصل نهم: ابوعلی سینا در پزشکان نامی، تاریخ ادبیات ایران، و چند کتاب دیگر
۱۱۱	کتاب پزشکان نامی
۱۱۴	ابوعلی سینا در تاریخ ادبیات ایران
۱۱۹	پنجهزار سال پزشکی
۱۲۰	فرهنگ فارسی
۱۲۰	رازی و ابن سینا در کتاب «گیاهان دارویی»

۱۲۰	ستارگان طب عرب
۱۲۲	ابن سینا در کتاب گوشه‌ای از سیمای تاریخ تحول علوم در ایران
۱۲۴	در کتاب ابن سینا
۱۲۷	فصل دهم: قانون در طب
۱۳۲	کتاب اول «قانون در طب»
۱۳۲	فن اول
۱۳۳	فن دوم
۱۳۳	فن سوم
۱۳۳	فن چهارم
۱۳۳	کتاب دوم
۱۳۶	کتاب سوم «قانون در طب»
۱۳۸	کتاب چهارم «قانون در طب»
۱۴۰	کتاب پنجم «قانون در طب»
۱۴۳	آغاز و پایان «قانون در طب»
۱۴۴	تفسیر اصطلاحات به کار برده شده در قانون در طب
۱۴۴	کلمه طلاء یعنی چه؟
۱۵۱	فصل یازدهم: شرحها و ترجمه قانون و دیگر آثار ابن سینا
۱۵۱	شرح قانون و قسمتهای مختلف آن
۱۵۲	دیگر شروح و حواشی نوشته شده بر قانون
۱۵۳	تلخیص قانون
۱۵۳	نسخه‌های خطی قانون
۱۵۴	ترجمه قانون
۱۵۵	چاپهای قانون در طب
۱۵۶	ترجمه آثار ابن سینا توسط خانم دکتر گواشون
۱۵۸	چاپ و انتشار آثار ابن سینا توسط سازمان میراث فرهنگی کشور
۱۵۹	چاپ و نشر رسالات و کتب دیگر
۱۶۱	فصل دوازدهم: گزیده‌هایی از درمان‌های کتاب قانون در طب
۱۶۱	گزیده‌ای از کتاب اول قانون در طب
۱۶۲	رژیم غذایی

۱۶۲	موقع غذا
۱۶۵	مقدار غذا
۱۶۸	وعده‌های غذا
۱۷۴	غذاها و گوارش آنها
۱۷۶	گزیده‌ای از کتاب دوم قانون در طب
۱۷۶	زیتون
۱۸۵	گزیده‌ای از کتاب سوم - بخش سوم قانون در طب
۱۸۵	کاهش نیروی جنسی
۱۸۸	نشانیها
۱۹۰	علاج ناتوانی جنسی
۱۹۵	داروهای تک و ساده در تقویت جنسی
۱۹۷	داروهای ترکیبی در تقویت غریزه جنسی
۱۹۸	غذاهای مناسب برای تقویت نیروی جنسی
۲۰۲	نسخه‌ای دیگر که بازازما است
۲۰۲	گزیده‌ای از کتاب چهارم، بخش دوم قانون در طب
۲۰۲	سببهای مرگ
۲۰۳	مرگ در اثنای حالات تب
۲۰۶	مرگ بدون بحران
۲۰۷	تازه از بیماری بر خاستگان
۲۰۸	دستورالعمل برای نوشفا یافته
۲۱۲	رژیم غذایی نوشفا یافته
۲۱۴	حرکت بیماری
۲۱۴	گزیده‌ای از کتاب پنجم قانون در طب
۲۱۵	گوارشیهها
۲۱۵	گوارش زیره‌ای
۲۱۵	گوارش زیره‌ای، تألیف جالینوس
۲۱۷	گوارشی اریسقولیطس
۲۱۷	گوارشی پونه کنار آنها از تألیفات جالینوس
۲۱۷	گوارشی مورد (آس)

۲۱۸	گوارشی متوکل.....
۲۱۸	گوارشی خوزی (از اطبای خوزستان).....
۲۱۸	گوارشی خرما(۱).....
۲۱۹	گوارشی خرما(۲).....
۲۱۹	گوارشی دارچین.....
۲۱۹	گوارشی هندی.....
۲۲۱	فصل سیزدهم: زندگینامه، شخصیت علمی و سال شمار زندگانی ابن سینا.....
۲۳۳	سال شمار زندگانی ابن سینا (به هجری قمری).....
۲۳۵	فصل چهاردهم: آثار ابن سینا.....
۲۳۷	آثار پزشکی ابن سینا.....
۲۵۵	فصل پانزدهم: نگارش درباره ابن سینا، و ترجمه و چاپ آثار وی.....
۲۵۵	قانون در کتابخانه واتیکان.....
۲۷۳	فصل شانزدهم: هزاره ابن سینا، جشنها، یادبودها و آرامگاه وی.....
۲۷۴	برپایی مراسم در ایران.....
۲۷۵	مجسمه ابن سینا.....
۲۷۵	مدال یادگاری.....
۲۷۵	تمیر یادبود.....
۲۷۶	بلیت بخت آزمایی ملی.....
۲۷۶	کتابخانه ابوعلی سینا.....
۲۷۶	آرامگاه ابوعلی سینا.....
۲۸۱	فصل هفدهم: ابوعلی سینا در منابع خارجی.....
۲۸۲	۱. دایرةالمعارف اسلام.....
۲۹۱	۲. دایرةالمعارف بین المللی، جلد ۱.....
۲۹۳	۳. دایرةالمعارف بین المللی، جلد ۲.....
۲۹۴	۴. فرهنگ تاریخ علم.....
۲۹۶	۵. کتاب «پزشکی غربی، تاریخی مصور».....
۲۹۸	۶. کتاب «پزشکی غربی، تاریخی مصور».....
۲۹۹	۷. کتاب «پزشکی غربی، تاریخی مصور».....
۳۰۱	۸. کتاب «پزشکی غربی، تاریخی مصور».....

۳۰۲	۹. کتاب «پزشکی غربی، تاریخی مصور».
۳۰۴	۱۰. کتاب «پزشکی، تاریخی مصور».
۳۰۵	۱۱. کتاب «پزشکی، تاریخی مصور».
۳۰۶	۱۲. کتاب «دندانپزشکی، تاریخی مصور».
۳۰۸	۱۳. کتاب «دندانپزشکی، تاریخی مصور».
۳۰۹	۱۴. کتاب «دندانپزشکی، تاریخی مصور».
۳۱۰	۱۵. کتاب «پزشکی، دانش شاهد عینی».
۳۱۱	۱۶. کتاب «تواریخ در پزشکی».
۳۱۱	۱۷. کتاب «پزشکی مصور کامبریج».
۳۱۲	۱۸. کتاب «تاریخ پزشکی مصور کامبریج».
۳۱۴	۱۹. کتاب «هزار سال پزشکی».
۳۱۴	۲۰. تاریخ مصور پزشکی.
۳۱۶	۲۱. فرهنگ پزشکان نامدار (به زبان فرانسوی).
۳۲۱	فصل هیجدهم: شیخ الرییس ابوعلی سینا در تصویر
۳۵۳	فصل نوزدهم: فهرست راهنمای آثار ابن سینا و نوشته‌ها و سخنرانیهای مربوط به وی.
۳۷۱	فصل بیستم: طبقه‌بندی آثار ابن سینا و کتابها و مقالاتی که درباره او.....
۳۷۱	اول، کارهای اصلی
۳۷۴	دوم، خواندنیهای فرعی
۳۷۸	سوم، آثار فارسی
۳۷۸	۱- آثار ابن سینا
۳۸۱	۲- کتابهای راجع به ابن سینا
۳۸۳	۳- مقالات راجع به ابن سینا
۳۹۵	اعلام
۴۳۳	فهرست زیرنویس تصاویر
۴۴۳	منابع فارسی
۴۴۶	منابع خارجی

پیش‌گفتار

فیض روح القدس ار باز مدد فرماید دیگران هم بکنند آنچه مسیحا می‌کرد

رویداد بسیار کوچکی سبب تألیف و ترجمه و پژوهش کتاب «ابن سینا محور آثار پزشکی جهان» شد. این واقعه ناچیز ولی مهم هنگام مطالعه و بررسی و جمع‌آوری اطلاعات و مدارک جهت «دانشنامه جهان» - که هم اکنون در دست حروف‌چینی است - به وقوع پیوست. در یکی از کتابخانه‌های مهم و بزرگ تهران مشغول مطالعه و بررسی بودیم که نیاز مبرم به خارج کردن کتابی مستند و پر بار علمی از کتابخانه شدیم، اما طبق مقررات کتابخانه مزبور خروج آن کتاب و امثال آن ممنوع بود و تنها می‌شد چند برگ از آن را تصویربرداری (فتوکپی) کرد. سرانجام با توجه به امکانات محدود کتابخانه، در کنار دانشجویان دختر و پسر مشتاق دانش ایستادیم تا نوبت به ما رسید. آن روز و در حدود بیست روز دیگر رفتیم و آمدیم تا موفق به تصویربرداری اوراق مورد نیاز شدیم.

این واقعه ناچیز در زندگی پژوهشی ما اثری عمیق و بزرگ گذاشت؛ تصمیم گرفتیم مجموعه‌ای تألیف نماییم که تا اندازه‌ای پاسخگوی پرسشهای پژوهشگران و دانشجویان و علاقمندان باشد. به عبارت دیگر خواهان اطلاعات به جای کتابخانه آن را در خانه خودش در دسترس داشته باشد.

نخستین گام در راه تحقق این اندیشه تهیه کتابی درباره دو شخصیت جهانی بود که با احتساب جمیع جهات رازی و ابن سینا دو جهان پزشکی و فیلسوف ایرانی را انتخاب نمودیم. مرحله بعدی استخراج مطالب و گزینش عکسها و تصاویر از منابع فارسی، انگلیسی، فرانسه، و عربی بود که همه این کارها انجام شد. اما در انتخاب رازی و ابن سینا به عنوان نخستین و دومین

شخصیت از مجموع شخصیت‌های پزشکی برای این کتاب انگیزه و هدف خاصی وجود داشته است: زیرا از نقطه نظر ادوار تاریخی، در جهان طب و طبابت جایگاه نخست متعلق به رازی و مقام دوم آن به ابن سینا اختصاص دارد.

پس باید کار پژوهش درباره ابن سینا بعد از رازی ادامه می‌یافت زیرا همه نویسندگان و تاریخ‌نگاران مسلمان و مسیحی و یهودی و... درباره این پزشک بزرگ هر یک به زبان رسمی کشور خویش مطلب نوشته‌واورا «شرف الملک، حجةالحق، شیخ‌الرئیس، الحکیم و از دانشمندان عالی رتبه جهان» خوانده‌اند. در مجموع عموم نویسندگان و مورخان جهان به اتفاق آراء، ابوعلی سینا را فیلسوفی بزرگ، پزشکی عالیقدر، و دایرةالمعارف پزشکی نویسی توانا به شمار آورده‌اند. ترجمه‌هایی که بیگانگان بخصوص غربیان از آثار متعدد وی به عمل آورده‌اند و نیز تأثیری که این حکیم کبیر در پزشکی و فلسفه جهان داشته، هر یک خود موضوعی در خصوص پژوهش و تحقیق حایز علمی بسیار عمیق است.

کتابها و رسالات ابن سینا را در حدود ۲۳۸ مجلد نوشته‌اند. در حقیقت علم و هنری نیست که این پزشک و فیلسوف بزرگ درباره آن بحث نکرده و کتاب ننوشته باشد. اما با در نظر گرفتن این که بیشتر شهرت ابن سینا در طب و فلسفه است و کتابهای معروف وی نیز کتاب قانون در طب و کتاب شفا در فلسفه است ما در کتاب «ابن سینا محور پزشکی جهان»، آنچه که درباره این جهان‌طیب و فیلسوف، نویسندگان و تاریخ‌نویسان در آثار خود آورده‌اند قسمتهایی را برگزیده و بدون کوچکترین دخل و تصرفی نقل کرده‌ایم، تا شاید بدین وسیله خدمتی هر چند ناچیز در راستای معرفی بیشتر وی به جهان پیشرفته امروز ارایه شده باشد. به قول شیخ‌الرئیس:

نزل کرد به نزدت ز عالم بالا	ز آشیانه عزت کبوتر ورقا
نهان ز دیده هر عارف از کمال ظهور	عجب چگونه بود هم نهان و هم پیدا
وصول او نه بطوع و بسا که روز فراق	بـر آورد ز تألم فغان و واویلا

محمد تقی سرمدی - ناصر پویان